

ris .RO

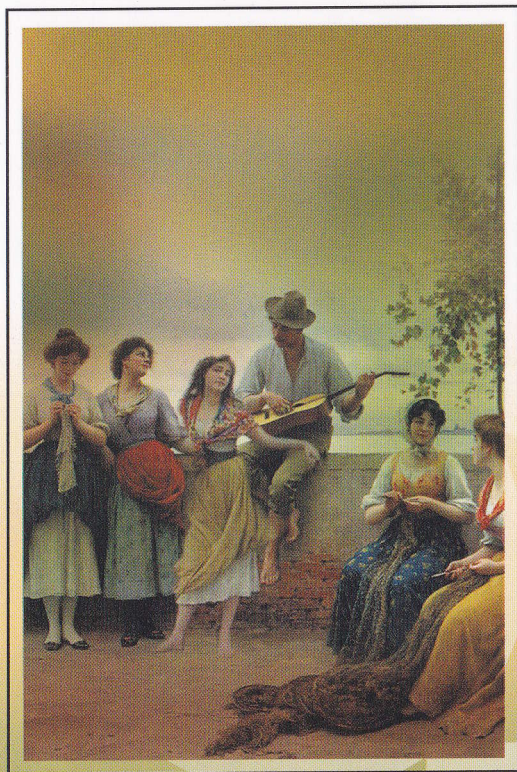
menii și cărți

*Pagini
alese*

LITERATURĂ ROMÂNĂ

BALADE

POPULARE ROMÂNEȘTI

 mondoro

LUCRARE APĂRUTĂ CU SPRIJINUL

gramar
DISTRIBUȚIE

PREFAȚĂ

BALADE POPULARE ROMÂNEȘTI

Antologie, prefață, aprecieri critice și glosar
de
STELIAN CÂRSTEAN

Cultura populară tradițională - concretizată în ansamblul cunoștințelor despre mediul în care viețuim, ca și în modelele de comportament social și interuman (modele de încredere, de vecinătate, de înajutorare, de isăraș, de muncă, în obiceiuri, în expresivitatea limbii, a literei coregrafiei - a constituit și mai constituit și astăzi în unele zone etnofolclorice un sistem complex de relații, de moduri de comunicare între oameni, la diferite niveluri de vârstă, de competență socială și profesională.

Diferitele elemente ale culturii populare au avut în exclusivitate un simplu rol distractiv de spectacol, ci, în straturile lor profunde, ele încorporau valori culturale și umane esențiale, fundamentând și reglementând o bună parte din relațiile ale omului cu mediul ambiant, cu factorii grupului social. Ele exprimau un punct de vedere propriu despre lumea în care trăiește omul, bună integrare a individului în colectivitate.

Prin limbajul specific al folclorului - parte integrantă a limbajului cultural-artistic al fiecărei colectivități - se produceau și se recepționau mesaje rituale, ceremoniale, muzicale și coregrafice pe

Editura MondoRo
București, 2016

III. BALADE PĂSTOREȘTI

Miorița \ 133

Oraș Năzdrăvan \ 135

Cântecul miorței \ 138

SUMAR

IV. BALADE DESPRE CURTEA FEUDALĂ

Monastirea Argeșului \ 143

Mășterul Manole \ 147

Mășterul Manole \ 158

Doișean \ 164

PREFAȚĂ / 5

I. BALADE FANTASTICE / 17

Soarele și luna / 7

Iovan Iorgovan / 23

Arcos-Pașa și Gerul / 27

V. BALADE FAMILIALE

Gița Cărnăușă \ 169

Tudorci \ 175

II. EPICA EROICĂ

a) Baladele luptelor antiotomane

Gruia lui Novac / 31

Doicin Bolnavul / 37

Vâlcan / 40

Badiul / 49

Gheorghită Zătrean / 62

Kira / 68

Ilincuța Sandului / 73

b) Balade haiducești

Corbea / 78

Toma Alimoș (I) / 89

Toma Alimoș (II) / 91

Miul Cobiul / 94

Ștefan-Vodă / 101

Iancu Jiianul / 105

Gheorghită / 107

Ion ăl Mare / 111

Radu lu Anghel / 115

Pintea Viteazul / 122

APRECIERI CRITICE \ 183

GLOSAR \ 209

BIBLIOGRAFIE \ 219

III. BALADE PĂSTOREȘTI

Miorița / 133

Oaia Năzdrăvană / 135

Cântecul mioarei / 138

IV. BALADE DESPRE CURTEA FEUDALĂ

Monastirea Argeșului / 143

Meșterul Manole / 147

Meșterul Manole / 158

Dobrișean / 164

V. BALADE FAMILIALE

Ghiță Cătănuță / 169

Tudorel / 175

APRECIERI CRITICE / 183

GLOSAR / 209

BIBLIOGRAFIE / 219

I. BALADE FANTASTICE

SOARELE ȘI LUNA

Foaie de cicoare,
 În prunduț de mare
 Iată că-mi răsare
 Puternicul Soare.
 Dar el nu-mi răsare,
 Ci va să se-nsoare;
 Că mi-a tot umblat
 Lumea-n lung și-n lat,
 Țara Românească
 Și Moldovenească
 Lungiș,
 Curmeziș,
 Măre, nouă ai,
 Tot pe nouă cai;
 Patru-a ciumpăvit,
 Cinci a omorât
 Și tot n-a găsit
 Potrivă să-i fie
 Vro dalbă soție;
 Făr' de mi-a găsit
 Și mi-a nimerit,
 La nouă argele,
 Nouă feciorele,
 În prunduț de mare,
 Pe unde răsare.
 A mai mititică,
 Ca o floricecă,
 În mijloc ședeă,

La lucru lucra,
 Pe toate-ntrecea;
 Că ea tot țesea,
 Țesea, -nchindisea,
 Și ea se numea
 Ileana
 Simzeana,
 Doamna florilor
 Ș-a garoafelor,
 Sora Soarelui,
 Spuma laptelui.
 Soare răsărea,
 Și Soare-mi venea
 L-a gură d-argea.
 Cu dânsa vorbea,
 Frumos c-o-ntreba,
 Din gură-i zicea:
 - Ileană, Ileană,
 Ileană Simzeană,
 Doamna florilor
 Ș-a garoafelor,
 Sora Soarelui,
 Spuma laptelui,
 Țeși și-nchindisești,
 Fir verde-mpletești
 Și mi te zorești
 Cămăși să-mi gătești,
 Și mi te grăbești

Să te logodești;
 Că eu mi-am umblat
 Lumea-n lung și-n lat,
 Țara Românească
 Și Moldovenească
 Lungiș,
 Curmeziș,
 Măre, nouă ai,
 Tot pe nouă cai;
 Patru-am ciumpăvit,
 Cinci am omorât
 Și nu mi-am găsit
 Potrivă prin lume
 Afară de tine.
 Ileana
 Simzeana,
 Doamna florilor
 Ș-a garoafelor,
 Sora Soarelui,
 Spuma laptelui,
 Ea, dac-auzea,
 Din gură-i grăia:
 - Puternice Soare,
 Ești puternic mare,
 Dar ia spune-mi: Oare
 Und' s-a mai văzut
 Și s-a cunoscut,
 Und' s-a auzit
 Și s-a pomenit
 Să ia sor' pe frate
 Și frate pe sor' ?
 De mi-ei arăta,
 Atunci te-oi lua,
 Atunci, nici atunci!
 Unde-o auzea,
 Soarele-mi ofta
 Și iar o-ntreba
 Și iar o ruga
 Și iar o-mbia,
 Pân-ce Ileana

Din gură-i grăia:
 - Eu că te-oi lua,
 Cum zici dumneata,
 Viteaz dacă-i fi
 Și te-i bizui
 De mi-ei isprăvi:
 Pod pe Marea Neagră,
 De fier
 Și oțel,
 Iar la cap de pod,
 Cam d-o mânăstire,
 Chip de pomenire,
 Chip de cununie,
 Să-mi placă și mie,
 C-o scară de fier
 Pân' la naltul cer!
 Puternicul Soare,
 Ca puternic mare,
 Unde-o auzea,
 Bine că-i părea.
 În palme-mi bătea
 Și pod se făcea;
 La cap - mânăstire,
 Chip de pomenire;
 Și iar mai bătea,
 Scară se-ntindea,
 O scară
 Ușoară,
 De fier
 Și oțel,
 Pân' la naltul cer.
 Dar el ce-mi făcea?
 Pe pod că-mi trecea,
 Pe scară suia,
 Pe scară
 Ușoară,
 Pe scară de fier,
 În cuie d-oțel,
 Pân' la naltul cer.
 Și, de-mi ajungea,

Unde se ducea?
 Tot la moș Adam,
 Și la maica Iova.
 Ei, de mi-l vedeau,
 Nainte-i ieșeau,
 Din gură-i grăiau:
 - O, preasfinte Soare,
 Puternice mare,
 Ce-mi călătorești,
 De ne ispitești?
 La ce te gândești
 Și la ce poștești?
 Și el răspundea,
 Din gură zicea:
 - Iaca, moș Adam,
 Și tu, maică Iovo,
 Mie mi-a venit
 Vremea de-nsoțit
 Și eu c-am umblat
 Lumea-n lung și-n lat,
 Țara Românească
 Și Moldovenească
 Lungiș,
 Curmeziș
 Și tot n-am găsit
 Potrivă să-mi fie
 Vro dalbă soție;
 Făr' de mi-am găsit
 L-a gură d-argea
 Numai pe sor-mea,
 Sor-mea Ileana,
 Ileana Simzeana,
 Domna florilor
 Și-a garoafelor!
 Atunci moș Adam
 Și cu moașa Iova,
 Unde-l auzea,
 Rău că le părea,
 Soarelui zicea:
 - Preasfințite Soare,

Puternice mare,
 Unde-ai auzit
 Și-ai mai pomenit,
 Unde-ai cunoscut,
 Unde-ai mai văzut
 Să ia sor' pe frate
 Și frate pe sor',
 Că cin' n-o lua
 Raiul c-o d-avea,
 Iar cine-o lua
 În iad c-o intra.
 Soar'le se uita,
 Din ochi căuta,
 Nimic nu grăia;
 Iar moșul Adam
 Și cu moașa Iova
 De mână-l luau,
 La rai mi-l duceau,
 Rai că-i arătau
 Și de ce vedea,
 Bine că-i părea:
 Numai mese-ntinse,
 Cu făclii aprinse,
 Cu pahare pline,
 În cântece line;
 Jur-prejur de mese
 Stau în cete dese
 Sfinți și mucenici,
 Mai mari și mai mici,
 O sută și cinci;
 Iar mai jos de ei,
 Sfinți mai mărunței,
 O sută și trei.
 Și tot mai era
 Și tot mai vedea:
 Femei cuvioase,
 Măicuțe duiioase,
 Fecioare curate,
 Uciși în dreptate,
 Oști de biruință

Și soți cu credință.

Dar tot mai era

Și tot mai vedea,

Puțin de mergea:

Printre rămurele,

Dalbe păsărele

Cânta-n versurile

Și nu prea cânta,

Ci se gongănea,

Din gură-mi zicea:

“Ferice, ferice,

Ferice de noi,

De părinții noștri

Care ne-au făcut,

Care ne-au născut

Și ne-au botezat

Și ne-au creștinat,

Că, dac-or trăi,

Săraci n-or mai fi!”

De tot ce vedea

Bine că-i părea

Și se mulțămea.

Afar’ de-mi ieșea,

Iarăși moș Adam

Și cu moașa Iova

Cheile lua,

La iad îl ducea,

Iadul descuia,

În iad îl băga

Și de ce-mi vedea

Păr i se zbârlea:

Că-n focuri ardea,

Greu se văieta

Hoți și călcători,

Răi cârmuitori

Și nurori pizmașe

Și soacre trufașe,

Fii necuvioși,

Preoți mincinoși.

Afar’ când ieșea,

Soar’le ce-mi vedea?

Un pom ofilit,

Un pom cătrănit;

Printre rămurele,

Niște păsărele

Cânta-n versurile,

Dar nu prea cânta,

Ci se văieta,

Din gură grăia:

“Vai și vai de noi,

De părinții noștri

Care ne-au făcut,

Care ne-au născut,

Că ei ne-au lăsat,

Nu ne-au botezat,

Nu ne-au creștinat

Și d-or mai trăi,

Tot săraci c-or fi,

Greu s-or pedepsi!”

De tot ce vedea

Mult rău că-i părea,

Nu se mulțămea.

Foaie, foiea,

Soar’le ce-mi făcea?

De câte vedea

Nu se-ndupleca,

Ci, măre,-mi pleca,

Ci, măre,-mi zbura

L-a gură d-arzea,

Tot la soră-sa

Și iar o-ntreba

Și iar o ruga

Și iar o-mbiia

Pe dânsa s-o ia.

Ileana

Simzeana,

Doamna florilor

Ș-a garoafelor,

Sora Soarelui,

Spuma laptelui,

Dacă-l auzea
 Și dacă-mi vedea
 Că tot nu scăpa,
 Ea tot mai cerea,
 Din gură-i zicea:
 - Frate, frățioare,
 Puternice Soare,
 Spune mie: Oare
 Cine-a cunoscut,
 Cine-a mai văzut,
 Cine-a auzit,
 Cine-a pomenit
 Să ia sor' pe frate
 Și frate pe sor' ?
 Dar eu te-oi lua
 Viteaz dacă-i fi
 Și te-i bizui
 Până-n zori de zi
 Mie să-mi croiești
 Și să-mi isprăvești
 Peste Marea Neagră
 Un pod de aramă,
 Să nu-l bagi în seamă,
 Iar la cap de pod,
 Cam d-o mânăstire,
 Chip de pomenire,
 Chip de cununie,
 Să-mi placă și mie.
 Puternicul Soare,
 Ca puternic mare,
 Unde-o auzea,
 Bine că-i părea,
 'N palme că-mi bătea,
 Podul se-ntindea,
 Un pod de aramă,
 De nu-l bagi în seamă
 Și d-o mânăstire,
 Chip de pomenire.
 Când le isprăvea,
 La ea se ducea,

De mân-o lua,
 La pod c-o ducea,
 La pod c-ajungea,
 La pod de aramă,
 De nu-l bagi în seamă
 Și, pod când trecea,
 Pod că zornăia,
 Pod se clătina,
 Că n-a mai văzut,
 Nici n-a cunoscut,
 Că n-a auzit,
 Nici n-a pomenit
 Să ia sor' pe frate
 Și frate pe sor' .
 Floare ș-o lălea
 Podul când trecea,
 Pe pod când mergea
 Către mânăstire
 Pentru pomenire
 Și la cununie
 Să-i fie soție,
 Ileana
 Simzeana,
 Doamna florilor
 Ș-a garoafelor,
 Sora Soarelui,
 Spuma laptelui,
 Din gură-i zicea
 Ș-astfel îi grăia:
 - Frate, frățioare,
 Puternice Soare,
 Ia mai spune-mi: Oare
 Und' s-a mai văzut
 Și s-a cunoscut,
 Und' s-a auzit
 Și s-a pomenit
 Mirele d-a dreapta,
 Mireasa-nainte?
 Ci mi-a fost ș-o fi
 Și s-o pomeni

Mirele-nainte,
 Mireasa d-a stânga!
 Puternicul Soare,
 Puternic și mare,
 De mân-o lăsa,
 Nainte-i trecea,
 Iar ea , vai de ea,
 Așa de-mi vedea,
 Cruce că-și făcea,
 În mare sărea
 Și mi se-neca.
 Domnul se-ndura:
 Mreană c-o făcea.
 Soarele-mi vedea
 Și înărmurea
 Și se văieta,
 Năvodari chema,
 Năvod aducea
 Și-n mare-l băga;
 Mulți galbeni că da
 Să-i scoață dalba.
 Lupta ce-mi lupta
 În deșert era,
 Că ei n-o găsea
 Și n-o mai prindea;
 Făr' de ... ce-mi scotea
 Și-n năvod trăgea?
 O mreană de mare,
 Cu solzii de zare.
 Pe mal d-o scotea,
 Pe mal d-o zvârlea,
 Sfinți din cer vedea,
 Jos se scobora,
 'N palme c-o lua
 Și mi-o curăța
 Și mi-o tot freca,
 Solzii de-i cădea,
 Și-n cer mi-o zvârlea.
 Colo, moș Adam
 Și cu moașa Iova,

Unde mi-o vedea,
 Ei, mare, că-mi sta
 De mi-o sclivisea,
 Nume că-i dădea,
 Lună mi-o chema.
 Iar ea, vai de ea,
 Măre-ngenuchea,
 Lacrimi că vărsa,
 Pe Domnul ruga.
 Domn c-o auzea,
 Domn c-o asculta,
 Din gură-mi grăia
 Și mi-i osânda:
 - Lumea cât o fi
 Și s-o pomeni,
 Nu vă-ți întâlni,
 Nici noapte, nici zi;
 Soare când o sta
 Către răsărit,
 Luna s-o vedea
 Tot către sfințit;
 Luna d-o luci
 Către răsărit,
 Soarele mi-o fi
 Tot către sfințit!
 Și d-atunci se trase
 Și d-atunci rămase,
 Lumea cât o fi
 Și s-o pomeni,
 Că ei se gonesc
 Și nu se-ntâlnesc:
 Lună când lucește,
 Soarele sfințește;
 Soare când răsare,
 Luna intră-n mare.

Gh. Dem. Teodorescu
 (Lacul-Sărat - Brăila).